

Dialog förutsätter ömsesidig respekt

Hans H Dahlkvists inlägg under rubriken Dialog mellan teologer och naturvetare – ja, men finns intresset? i Läkartidningen 25/00 gör mig konfunderad.

Den första tredjedelen av hans opus handlar om skillnader mellan naturvetenskapen och det, som Dahlkvist tycks uppfatta som teologin. Sedan följer betraktelser över andra vetenskapers företräden, vilket känns utanför ämnet – så vitt inte syftet är att få teologerna att överge sitt område och i stället ägna sig åt annat?!

Naturvetenskap sysslar med kvantifierbara storheter. Hypoteser kan ställas upp och bekräftas eller förkastas utifrån mer eller mindre precisa mätresultat. Dock – gräver man tillräckligt långt in i naturvetenskapens fundamenta, hamnar man till sist i ett antal axiom, som måste godtas, för att teoribygget skall kunna göras. Förkastas dessa axiom, är inte heller den »objektiva» naturvetenskapen något att lita till – även här tror vi oss veta!

Religion handlar om tro

Modern teologi sysslar inte med att definiera Gud eller bevisa Guds existens, eftersom det är omöjligt. Religion handlar om tro. Tro förutsätter, att man inte vet – eller omvänt; den, som vet, kan inte tro.

Teologin studerar i stället människans förhållande till Gud, vars existens är ett axiom. Förkastas axiomet, blir teoribygget än en gång meningslöst. Godtas axiomet, kan det användas som bas för forskning.

Eftersom *Homo religiosus* i ett globalt perspektiv är numerärt förkrossande överlägsen *Homo ateisticus*, indikerar det hybris att avfärda teologin som »ovetenskaplig» utifrån en »modern, västerländsk, vetenskaplig» uppfattning – och hybris straffade det antika Greklands gudar med galenskap!

Människan är mångfacetterad. Förenklingar eller reduktioner till endast vissa aspekter av vår tillvaro innebär ett våldförande på denna komplexitet. Man kan för en musikalskare dra oändliga haranger om ett enormt antal definierade ljudfrekvenser, amplituder och durationer, som inte skulle säga honom något alls. Säger man i stället »Beethovens femma», öppnas en värld – av två ord.

Ömsesidigt lyssnande

Dialog förutsätter åtminstone två saker: ömsesidigt lyssnande och dito respons. Genom att lära känna andras synsätt, kan man bredda det egna perspektivet – utan att för den skull göra avkall på den egna stringensen eller överge den egna, grundläggande standpunkten.

Samma företeelser kännetecknar också den goda debatten, som därmed skiljs från sin ojämförligt mycket vanligare dåliga namne; den där man enbart »lyssnar» för att hitta nya argument att slå motståndaren i huvudet med, men inte för ett ögonblick har för avsikt att egentligen begrunda det vederbörande sagt.

Dialog mellan teologi och naturvetenskap kan alltså inte rimligtvis handla om, att den ena disciplinen skall tillägna sig den andras metoder. Som jag läser Dahlkvists text, verkar det vara just det han är ute efter – och det är givetvis teologerna, som anses vara i behov av nyorientering. Därmed besvarar han frågan i sin egen rubrik med nej – men avståndstagandet ligger hos honom, inte hos teologerna.

Fler beståndsdelar

För mig är det självklart, varför ursprungsartikeln om dialogen var införd i just *Läkartidningen*. Läkarens arbete skall bedrivas utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Få torde dock hävda, att enbart dessa beståndsdelar räcker för att utöva det yrke, som i sin prydno med rätta benämns *läkekonst*.

Prästens arbete grundas i teologiska kunskaper och samfundets lära. Lika få som ovan torde dock hävda, att enbart dessa komponenter räcker för att skapa t ex en god själavårdare – eller för den delen den kompetenta chef, som kyrkoherden förutsätts vara. I båda fallen krävs såväl ett större register som ett bredare perspektiv, för att resultatet skall bli bra.

Sedan kan man alltid lägga till reflexionerna, att de första läkarna i regel var präster – om inte med krav på vetenskap så dock rimligen med tiden på beprövad erfarenhet – och att de två yrkena, sina skilda utgångspunkter till trots, har åtskilliga beröringspunkter, när det gäller att ta hand om på ett eller annat sätt utsatta människor.

Vetenskapen söker hela tiden svaret

på frågan »Hur?» men lämnar »Varför?» därhän. Den är därmed – bortsett från sanningskravet – amoralisk. Det finns en skämtteckning med en forskare, som säger: »Tänk, vilken nytta man skulle kunna göra för mänskligheten, om man bara slapp ta hänsyn till den.» Det gångna seklet påvisar övertygande de potentiella ohyggligheter, som ruvar bakom ett sådant synsätt.

Gynnsam dialog

Religionerna – teologernas arbetsmaterial – har det motsatta perspektivet. De kan hjälpa forskaren att förstå, varför det är viktigt att ta hänsyn till mänskligheten. I motsats till Dahlkvist är jag övertygad om, att just dialogen mellan olika discipliner gynnar deltagarna – på såväl vetenskaplig som praktiskt yrkesmässig nivå. Förhoppningsvis har han fel i sitt antagande, att viljan saknas.

Bror Gårdelöf
ambulansöverläkare,
landstinget i Östergötland

Olämplig annons

I Läkartidningen 24/00 på sidan 2991 (och även i tidigare nr) finns det en annons för halsbrännepreparatet Lanzo. En stirrande, rufsigt man i tvångströja illustrerar hur vansinnigt det är att priset för att slippa halsbränna har gått ner 26 procent. Patienten – tydligen föremål för LPT – anses inte heller kunna skriva ett rättvänt S.

När skall psykiatriska patienter slippa se och användas för sådana här karikatyrer på psykisk sjukdom? Hur kommer det sig att bara psykiska symtom tillåts användas i förment komiska sammanhang?

Att läkemedelsbolagen saknar känsla för hur deras reklam kan uppfattas av människor som inte primärt tillhör deras målgrupp är begripligt, även om det någon gång måste hända att psykiatriska patienter också lider av halsbränna. Att Läkartidningen, organ för alla läkare, inför annonsen har jag svårare att förstå.

Hans Gentzel,
präst, stiftsadjunkt för psykiatri,
Stockholm